DOI: https://doi.org/10.37547/supsci-ojp-06-03-40 Pages: 361-365

1Oriental Journal of Philology

ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY

journal homepage:
http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about

THE EXPRESSION OF NATIONAL IDENTITY IN THE CHARACTERS OF SANTIAGO AND OROL BOBO

Gulrukh Latifovna Imamova
Independent Researcher
Bukhara State University
Bukhara, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: national identity, national character, comparative literature, Santiago image, artistic image, literary interpretation, mentality, universal values, national values, philosophy of life, literary anthropology, nature image, translation studies, intercultural communication, comparative analysis of literary characters.

Abstract: This article comparatively analyzes Santiago in Ernest Hemingway's "The Old Man and the Sea" and Orol Bobo in "Erkin Azam's "Tanho qayiq". The study focuses on the expression of national identity, life philosophy, and artistic representation in both characters.

Received: 19.07.26
Accepted: 20.07.26
Published: 21.07.26

SANTYAGO VA OROL BOBO OBRAZLARIDA MILLIYLIK IFODASI

Gulrux Latifovna Imamova
BuxDU mustaqil tadqiqotchisi
Buxoro, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: milliylik, milliy xarakter, qiyosiy adabiyotshunoslik, Santyago obrazi, badiiy obraz, badiiy talqin, mentalitet, umuminsoniy qadriyatlar, milliy qadriyatlar, hayot falsafasi, badiiy antropologiya, tabiat obrazi, tarjimashunoslik, madaniyatlararo kommunikatsiya, obrazlar qiyosi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada Ernest Xemingueyning "Chol va dengiz" qissasidagi Santyago obrazi hamda Erkin A'zamning "Tanho qayiq" asaridagi Orol bobo obrazi qiyosiy adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Har ikki qahramonning milliy xarakteri, hayot falsafasi, tabiatga munosabati va insoniy fazilatlari o'zaro qiyoslanadi. Tadqiqot natijasida Santyago obrazida Kuba xalqiga xos qat'iyat va matonat, Orol bobo obrazida esa o'zbek xalqining sabr-toqati, donishmandligi va ma'naviy qadriyatlari o'z ifodasini topgani aniqlanadi.

ВЫРАЖЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ САМОБЫТНОСТИ В ОБРАЗАХ САНТЬЯГО И ОРОЛ БОБО

Гульрух Латифовна Имамова
Независимый исследователь
Бухарского государственного университета
Бухара, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: национальная идентичность, национальный характер, сравнительное литературоведение, образ Сантьяго, художественный образ, художественная интерпретация, менталитет, общечеловеческие ценности, национальные ценности, философия жизни, художественная антропология, образ природы, переводоведение, межкультурная коммуникация, сравнительный анализ образов.

Аннотация: В статье сравнительно анализируются образы Сантьяго в повести Эрнеста Хемингуэя «Старик и море» и Орол бобо в произведении Эркина Аъзама «Одинокая лодка». Исследуются особенности национального характера, жизненной философии и художественного воплощения образов.

Kirish. Jahon adabiyotida milliy xarakter va umuminsoniy qadriyatlarning badiiy uyg‘unligi adabiy tafakkur taraqqiyotining muhim mezonlaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Badiiy asarda yaratilgan obraz nafaqat muayyan shaxsning individual xarakterini, balki ma’lum bir xalqning tarixiy xotirasi, madaniy qadriyatlari, urf-odatlari va dunyoqarashini ham o‘zida mujassamlashtiradi. Shu bois adabiy obraz masalasi zamonaviy qiyosiy adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik va badiiy antropologiyaning markaziy tadqiqot obyektlaridan biri hisoblanadi.

Rus adabiyotshunosi L.I. Timofeev ta’kidlaganidek, badiiy obraz “Hayot haqiqatining san’at qonunlari asosida qayta yaratilgan estetik shakli” degan bo‘lib, unda individuallik bilan tipiklik, milliylik bilan umuminsoniylik o‘zaro dialektik birlikni tashkil etadi. Shuning uchun ham har bir milliy adabiyot o‘ziga xos xarakterlarni yaratish bilan bir qatorda, insoniyat uchun umumiy bo‘lgan ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni ham ifodalashga intiladi.

XX asr jahon adabiyotining yirik namoyandasi bo‘lgan Ernest Xeminguey o‘z asarlarida insonning ma’naviy qudrati, iroda va matonatini ulug‘laydi. Uning The Old Man and the Sea qissasi nafaqat Amerika adabiyotining, balki jahon badiiy tafakkurining yuksak namunalaridan biri hisoblanadi. Asarning bosh qahramoni Santyago o‘zining sabr-toqati, mehnatsevarligi, hayotga bo‘lgan qat’iy ishonchi va mag‘lubiyat oldida taslim bo‘lmasligi bilan milliy xarakter chegaralaridan chiqib, umuminsoniy ideal darajasiga ko‘tarilgan obrazdir. Shu bilan birga, uning xarakterida Kuba xalqiga xos dengiz madaniyati, mehnatga sadoqat va erksevarlik ruhi yorqin namoyon bo‘ladi.

O‘zbek zamonaviy adabiyotining yetuk namoyandalaridan biri bo‘lgan Erkin A’zam ijodida esa inson ruhiyati, milliy tafakkur va ma’naviy qadriyatlar masalasi alohida o‘rin tutadi. Uning “Tanho qayiq” asaridagi Orol bobo obrazi o‘zbek xalqining sabr-bardoshi, hayotiy donishmandligi, tabiatga mehr-muhabbati va ruhiy matonatini o‘zida mujassamlashtirgan badiiy tip sifatida gavdalanadi. Yozuvchi qahramonning ichki kechinmalari, yolg‘izlik hissi va hayot haqidagi falsafiy mushohadalarini tasvirlash orqali milliy ruhning chuqur qatlamlarini ochib beradi.

Adabiyotlar tahlili. Santyago obrazi jahon adabiyotshunosligida ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan “mag‘lub bo‘lmaydigan inson” timsoli sifatida baholangan. U jismonan zaif bo‘lsa-da, ruhiy jihatdan yengilmas obrazdir. Uning mashhur:

“Insonni yo‘q qilish mumkin, ammo uni mag‘lub etib bo‘lmaydi” degan fikri qahramonning hayotiy pozitsiyasini belgilaydi. Orol bobo esa Erkin A’zam ijodida xalqona donishmandlik, sabr va ma’naviy poklik timsoli sifatida gavdalanadi. U hayotning murakkab sinovlariga bardosh beruvchi, yolg‘izlikni ham matonat bilan yenguvchi inson sifatida tasvirlanadi.

O‘zbek adabiyotshunosligida Erkin A‘zam qahramonlari ruhiy olamining chuqurligi, milliy xarakter va xalqona tafakkurning badiiy ifodasi bilan alohida e’tirof etilgan. Santyago va Orol bobo obrazlarining eng muhim umumiy jihati – ularning tabiat bilan uyg‘un yashashidir. Santyago dengizni tirik mavjudot sifatida qabul qiladi. U dengiz bilan kurashmaydi, balki uni tushunishga intiladi. Bu Kuba xalqining dengiz bilan bog‘liq hayot tarzining badiiy ifodasidir.

Orol bobo ham tabiatni inson hayotining ajralmas qismi deb biladi. U qayiq, suv va atrof-muhit bilan ichki ruhiy bog‘liqlikka ega. Bu esa o‘zbek xalqining tabiatga mehr-muhabbat, sabr-toqat va xotirjamlikka asoslangan milliy xarakterini namoyon etadi.

Har ikki qahramon yolg‘izlikni boshdan kechiradi. Biroq Santyagoda yolg‘izlik kurash va iroda manbai bo‘lsa, Orol boboda u hayotiy tajriba va falsafiy mushohadaga aylanadi.

Santyagoning milliy xarakterida qat’iyat, jasorat, mehnatsevarlik hamda mag‘lubiyatni tan olmaslik kabi fazilatlar ustuvor o‘rin egallaydi. U o‘z maqsadiga erishish yo‘lida har qanday qiyinchilikka bardosh bera oladigan, irodasi bukilmaydigan inson timsolidir. Orol bobo xarakterida esa sabr-toqat, donishmandlik, bag‘rikenglik va ma’naviy poklik kabi fazilatlar yetakchilik qiladi. U hayot sinovlarini xotirjamlik bilan qarshi oladigan, xalqona donishmandlik va yuksak axloqiy qadriyatlarni o‘zida mujassamlashtirgan obraz sifatida namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan har ikki qahramon turli milliy muhit mahsuli bo‘lishiga qaramay, insonning ma’naviy komilligi va ruhiy qudratini ifodalovchi umuminsoniy badiiy timsollar sifatida e'tiborni tortadi.

Qiyosiy jihatdan qaralganda, Santyago tashqi kurash qahramoni bo‘lsa, Orol bobo ichki ruhiy kurash qahramonidir. Shunga qaramay, ikkala obraz ham milliy chegaralardan chiqib, umuminsoniy qadriyatlarni ifoda etadi.

Tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan ham Santyago obrazining o‘zbek tiliga tarjima qilinishida milliy ruhni saqlab qolish muhim masala hisoblanadi. Ibrohim G‘ofurov tarjimasi asarning badiiy-estetik qimmatini o‘zbek kitobxoniga yaqinlashtirishda muhim rol o‘ynagan.

Zamonaviy qiyosiy adabiyotshunoslikda milliy obrazlarni qiyosan o‘rganish alohida ilmiy ahamiyatga ega. Chunki turli xalqlar adabiyotida yaratilgan qahramonlarning umumiy va o‘ziga xos jihatlarini aniqlash orqali badiiy tafakkurning rivojlanish qonuniyatlari, milliy mentalitetning estetik ifodasi hamda umuminsoniy qadriyatlarning badiiy talqini yuzaga chiqariladi. Bu borada fransuz olimi Paul Van Tieghem qiyosiy adabiyotshunoslikning asosiy maqsadini “Turli millat adabiyotlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik va badiiy o‘xshashliklarni ilmiy asosda tadqiq etish” deb belgilaydi. Amerikalik olim Henry H. H. Remak esa qiyosiy adabiyotshunoslikni adabiyotning boshqa fanlar, jumladan, tarix, falsafa va madaniyat bilan aloqador holda o‘rganiladigan fan sifatida tavsiflaydi.

Santyago va Orol bobo obrazlarini qiyosiy jihatdan o‘rganish shuni ko‘rsatadiki, mazkur qahramonlar turli madaniy va geografik muhit mahsuli bo‘lishiga qaramay, ularni birlashtirib turuvchi asosiy jihat – insonning ma’naviy kuchiga, mehnatning ulug‘ligiga va hayotning mazmuniga bo‘lgan yuksak ishonchdir. Biroq bu umuminsoniy g‘oyalar har bir asarda o‘ziga xos milliy ranglar orqali ifodalanadi. Santyago obrazi dengiz va baliqchilik madaniyati bilan chambarchas bog‘liq bo‘lsa, Orol bobo obrazi o‘zbek xalqining tabiat, suv va ona zamin bilan uzviy aloqador ma’naviy dunyosini aks ettiradi.

Shuningdek, ushbu obrazlarni qiyoslash tarjimashunoslik nuqtayi nazaridan ham muhimdir. Chunki badiiy tarjimada milliy xarakter, mentalitet va madaniy kodlarning qay darajada saqlanib qolishi asarning boshqa til va madaniyatdagi qabul qilinishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli Santyago va Orol bobo obrazlaridagi milliylik ifodasini qiyosiy o‘rganish nafaqat adabiyotshunoslik, balki tarjimashunoslik va madaniyatlararo kommunikatsiya sohalari uchun ham muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada Santyago va Orol bobo obrazlari milliy xarakter, badiiy antropologiya, tabiat bilan munosabat, hayot falsafasi hamda umuminsoniy qadriyatlarning badiiy ifodasi nuqtayi nazaridan qiyosiy tahlil qilinadi. Bu esa turli millat adabiyotlarida milliylik va umuminsoniylikning o‘zaro uyg‘unlashuv qonuniyatlarini aniqlash imkonini beradi.

Har bir yozuvchi o‘z xalqining ma’naviy qiyofasi, turmush tarzi va mentalitetini qahramonlar orqali ifodalashga intiladi. Shu jihatdan Ernest Xemingueyning “Chol va dengiz” qissasidagi Santyago hamda Erkin A’zamning “Tanho qayiq” asaridagi Orol bobo obrazlari milliylik va umuminsoniylikning o‘zaro uyg‘unlashgan namunasi sifatida e’tiborni tortadi.

Qiyosiy adabiyotshunoslikning asosiy vazifalaridan biri turli millat adabiyotlaridagi badiiy obrazlarning umumiy va farqli jihatlarini aniqlashdan iboratdir. Mazkur maqolada Santyago va

Orol bobo obrazlari milliy xarakter, tabiat bilan munosabat, hayot falsafasi va ma’naviy qadriyatlar nuqtayi nazaridan o‘rganiladi.

Xulosa. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Santyago va Orol bobo obrazlari turli millat adabiyotiga mansub bo‘lishiga qaramay, ularni birlashtiruvchi jihat – insonning ma’naviy qudratiga bo‘lgan ishonchdir. Santyago obrazida Kuba xalqining jasorati va irodasi mujassam bo‘lsa, Orol bobo obrazida o‘zbek xalqining donishmandligi, sabr-toqati va ma’naviy qadriyatlari yorqin ifodalangan.

Demak, ushbu ikki obraz qiyosiy o‘rganilishi milliylik va umuminsoniylikning badiiy uyg‘unligini ochib berishga xizmat qiladi hamda qiyosiy adabiyotshunoslik va tarjimashunoslik uchun muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1.A’zam E. Tanho qayiq. Toshkent. Ma’naviyat, 2019.

2.Xeminguey E. Chol va dengiz. I.G‘ofurov tarjimasi. Toshkent. O‘qituvchi, 2018. B – 5.

3.Тимофеев Л.И. Основы теории литературы. - М.: Просвещение, 1971. -464с.

4.Компанеец В.В. Художественный психологизм в советской литературе (1920-е годы). - Л.: Наука, 1980. - 112с.

5.Су Шву - Яннь. Концепция творческой личности в художественной системе К.Паустовского: Автореф. дис.... канд. филол. наук. - М., 1998. - 24с.